

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-43>

**STYLISTIC FEATURES RECREATION IN THE UKRAINIAN
TRANSLATION OF THE GOOD OMENS NOVEL
IN THE FILM ADAPTATION**

**ВІДТВОРЕННЯ СТИЛЕТВІРНИХ РИС В УКРАЇНСЬКОМУ
ПЕРЕКЛАДІ КІНОАДАПТАЦІЇ РОМАНУ
«ДОБРІ ПЕРЕДВІСНИКИ»**

Marunina V. P.

*2nd year Master Student
at the Department of Theory
and Practice Translation from English
Taras Shevchenko
National University of Kyiv*

Маруніна В. П.

*магістрантка 2 року навчання
кафедри теорії і практики перекладу
з англійської мови
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Pidhrushna O. H.

*Candidate of Philological Sciences,
Assistant Professor at the Department
of Theory and Practice
Translation from English
Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Підгрушна О. Г.

*кандидат філологічних наук,
асистент кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Сучасний світ неможливо уявити без кінематографу: фільми, мультфільми, серіали, ситкоми – все це вже давно стало обов'язковим елементом повсякденного життя. Значна частина комерційно вдалих проєктів, успіх яких не в останню чергу забезпечує саме якісний переклад, – це кіноадаптації не менш успішних романів чи серій книг, що стали бестселерами, зокрема у жанрі фентезі. Одним із показових прикладів такої кіноадаптації є британський міні-серіал «Добрі Передвісники» [1], що побачив світ у 2019 році та його український переклад виконаний українською студією Dniprofilm [2].

Аудіовізуальний переклад, як відомо, є специфічною галуззю перекладознавства, оскільки має за об'єкт не традиційний, а мультимодальний текст, що поєднує дві знакові системи та два плани вираження [4, с. 24]. Відтак, перекладачеві потрібно не просто адекватно відтворити вихідний текст у цільовій мові, але й виконати

ряд технічних вимог – синхронізувати його із зображенням, супутньою аудіодоріжкою, рухом губ акторів тощо. А жанр кіноадаптації, з перспективи перекладу, викликає особливу зацікавленість, зокрема через те, що базується на художньому першотворі, який почасти має відповідник у цільовій мові. Відтак, актуальним є питання про особливості відтворення, а також і про міру й ступінь збереження стилетвірних рис у перекладах художнього першоджерела й кіноадаптації.

«Добрі передвісники» належать до жанру гумористичного фентезі, домінантні риси якого включають гумор, парадокс, магію, фольклорних/потойбічних створінь, авантюрний сюжет (у контексті «Добрих передвісників» – кінець світу) та абсолютну свободу авторів у світотвірних процесах. Серед стилістичних особливостей тексту роману, що найяскравіше проявились у міні-серіалі, найхарактернішими є ідіоми, особливості індивідуального мовлення персонажів, та повсюдне використання стилістичних фігур та тропів, таких як іронія, гіпербола, антономазія, порівняння тощо, зокрема з гумористичним потенціалом. Загалом обрані письменниками прийоми відтворюють тенденції побудови постмодерністського роману, яким є «Добрі передвісники» [3, с. 111]. Розгляньмо, як кіноадаптація відображає стилетвірні риси роману та якими чином ці риси знаходять своє перевираження в українському перекладі.

Опорними стінами роману та кіноадаптації виступають гумор та парадокс, і наявність останнього виражено не стільки описовими пасажами, скільки фактичним зіткненням стереотипного та наявного: ангел та демон – найкращі друзі, Небеса бажають війни сильніше Пекла, Голод володіє ресторанами швидкого харчування тощо: *It just occurred to me. I've never seen a room full of rich people so hungry before* [1]. У перекладі: *До мене тільки зараз дійшло. В житті не бачив настільки голодних багатих людей* [2]. Авторський голос не робить окремих акцентів на парадоксальних явищах повсякдення. Вони є невід'ємною повсякчасною частиною наративу та прослідковуються як у сповненій іронією авторській оповіді, так і у діалогах персонажів, перетворюючи парадокс на характерну рису людського існування. Всі неочевидні проблеми людини перетворюються у очевидної форми гумор, іронію та сарказм, що дозволяє розширити читацьку аудиторію й зробити текст легким для сприйняття. Окрім того однією зі специфічних рис роману є повсюдне використання авторських коментарів у примітках, що служать для посилення гумористичного ефекту. У перекладі книги всі коментарі знаходять своє відображення

у цільовому тексті. Проте, ні у сценарій кіноадаптації, ні, відповідно, у переклад, ця стилетвірна риса не переходить, що зумовлено особливостями кіноформи: все гумористичне зберігається зазвичай тільки у манері гри акторів та діалогів.

Можна твердити, що лише транснаціональний гумор вповні реалізується у перекладах, проте гумор, заснований на національно-культурних особливостях та реаліях, зазнає семантико-емоційних трансформацій та може бути не зовсім зрозумілим цільовому реципієнту: *What you did to the M25 was a stroke of demonic genius, darling* [1]. Прихований у фразі жарт про одну з найзавантаженіших (зважаючи на її побудову) трас Лондона буде зрозумілим лише для представників вихідної культури, і якщо в романі «демонічність» M25 розкривається у вигляді опису, то в кіноадаптації вона побіжно згадується у діалозі між персонажами, а тому для представників іншого національно-культурного середовища буде слугувати прикладом культурного розриву. Завдяки лексичному додаванню слова *траса* у перекладі цільовий глядач зможе побудувати припущення стосовно почутого, проте не у повній мірі відтворити закладений авторами смисл: *Те, що ти зробив з трасою M25 було верхом демонічного генія, любий* [2].

Ідіоми слугують чудовими репрезентантами історії та культури народу, активно використовуються у повсякденному спілкуванні та полегшують мовленнєвий процес, прибираючи з нього зайві лексичні одиниці і збагачуючи короткі семантичні конструкції відповідним смислом. У художньому тексті ідіоми часто слугують ланцюжками сполучення з певною ідеєю твору, описом персонажа чи ситуації. Наприклад, у 3 серії «Добрих передвісників» коли Кроулі та Азирафаїл дивом знаходять черницю, що 11 років тому віддала Антихриста його земним батькам, ангел каже: *Luck of the devil*, що може мати не лише переносне, але й пряме значення, враховуючи, що Кроулі – демон, черниця – сатаністка, а шукають вони Антихриста. У перекладі ідіома знаходить відповідний еквівалент: *диявольське везіння*, що повністю зберігає семантичне навантаження сказаного. Аналізуючи переклад кінотексту «Добрих передвісників» можна висувати, що серед шляхів відтворення ідіом домінують два: використання українських еквівалентів, або використання семантичних аналогів.

Характерні особливості мовлення персонажів так само перенесено з роману у кіноадаптацію та майже повноцінно збережено в перекладі: за допомогою алітерації глухих та шиплячих звуків відтворюється мовлення демонів; емоційність Азирафаїла, представлена в тексті

звуконаслідуванням, актор дубляжу передає інтонаційно; а репліки Кроулі рясніють сленгом та пейоративами. Єдиним персонажем, чий стиль мовлення не вдалось повторити в українському перекладі – Сержант Шадвелл. В оригіналі кіноадаптації вимова та лексичний потенціал Шадвелла – це мішанка акцентів та розмовних слів усєї території Великої Британії. Натомість український переклад дещо нейтралізував та часом навіть формалізував шадвеллівську вимову, що є втрагою його індивідуальності як персонажа: *Have ye all your own teeth?* [1] – *А зуби-то у тебе це всі є?* [2] Більшою мірою це пов'язано з тим, що українська мова не має відповідної фонетичної варіативності одного й того самого слова, а різниця між розмовними особливостями регіонів полягає у суржику та діалектизмах, які би потенційно наділили персонажа дещо іншими соціально-культурними характеристиками.

Що стосується стилістичних фігур роману та кіноадаптації, у порівнянні із текстом роману їх кількість помітно менша, що зумовлено перетворенням тексту в одну з компонентів мультимодального нарративу. Зникла більша частина наявних у романі порівнянь: замість словесних описів потрібного аспекту перед глядачем постає відповідна картинка (наприклад, няня-Кроулі у твідовому костюмі). Не в повній мірі знаходить словесне відображення й гіпербола, оскільки її також почасти замінили візуальним образом або звуковими ефектами, проте подекуди вона все ж зустрічається у діалогах:

– *How long until they let you out?* – *To коли тобі дозволять гуляти?*
– *Years. Years and years, I expect.* [1] – *Років за сто. Якщо не більше.* [2]

Натомість епітети (*a flaming sword* – *полум'яний меч*, *an ineffable game* – *незбагненна гра тощо*) та метафори (*the book had just begun to tick* – *книга почала зворотній відлік*) доволі часто зустрічаються навіть у кінотексті, а антономазія, що полягає у прізвищах та іменах персонажів, зберігається повністю: *Mary Loquacious* – *Марія Базікало*, *Anathema Device* – *Анатема Пристрійт*. В українському перекладі стилістичні фігури, загалом, збережено повністю, не в останню чергу завдяки потужному стилістичному потенціалу української мови та перекладацькому прийому творчого переосмислення.

Отже, перехід стилетвірних рис із тексту роману до кіноадаптації «Добрих передвісників» у першу чергу залежить від технічних особливостей функціонування кінотексту та здатності тієї чи іншої жанрово-стилістичної риси до трансформації та інкорпорації у мультимодальні складники аудіовізуального тексту (сценарій, музика і звуки, костюми, локації тощо). Майже повне відображення у діалогах

знаходять фігури та прийоми, що відтворюють характеристики оповіді та несуть у собі провідний смисл твору, тоді як образотворчі фігури, що мають на меті більш описовий характер, ніж фактологічний, перетворюються у аудіовізуальну складову серіалу. Узагальнюючи аналіз українського перекладу міні-серіалу можемо зробити висновок, що за рахунок використання широкого спектру перекладацьких прийомів та попри окремі часткові втрати й незначні стилістико-семантичні зсуви, стилетвірні риси притаманні вихідному твору знайшли адекватне перевираження у іншокультурному й іншомовному середовищі та потенційно справляють на українську аудиторію подібне естетичне враження, що й на аудиторію вихідного тексту. Окреслена проблематика розширює горизонти перекладознавчих студій та охоплює не лише питання міжмовного й міжкультурного, а й міжсеміотичного перевираження. Перспективи подальших досліджень включають вивчення інших жанрів друкованих першотворів та їх кіноадаптацій в українських перекладах.

Література:

1. Маккіннон Д., Гейман Н. *Добрі Передвісники* (міні-серіал) // Amazon Prime/DniproFilm. 2019. URL: https://uakino.club/seriesss/drama_series/9700-dobr-peredvsniki-1-sezon.html (дата звернення 25.03.2023).
2. Mackinnon D., Gaiman N. *Good Omens* (TV series) // Amazon Prime. 2019. URL: <https://www.amazon.com/Good-Omens-Season-1/dp/B089XW1Z6Y> (дата звернення 25.03.2023)
3. Põldsaar R. Fantasy as the reflection of reality: the benign apocalypse of Good Omens. *New Britain: the heritage of the past and the challenge of the future: Proceedings of the 2nd International Tartu Conference on British Studies* (24–25 August, 1998, Tartu). University of Tartu, 1998. P. 109–122.
4. Zabalbeascoa P. The nature of the audiovisual text and its parameters. *The Didactics of Audiovisual Translation* / John Benjamins, 2008, P. 21–37.